KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z „Sonetów krymskich”

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (4 pkt) **1–D, 2–C, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

3. (3 pkt) **(1) Czatyrdah; (2) Bakczysaraj; (3) Ałuszta** — po 1 pkt za lukę

4. (3 pkt) **(1) skale; (2) szeregi; (3) śniegi** — po 1 pkt za lukę

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Jazda konna została przedstawiona jako żywiołowy, niemal szaleńczy pęd — mijane lasy, doliny i głazy „płyną” i „giną” pod nogami konia niczym fale potoku, co oddaje ogromną prędkość. Ten pęd pełni funkcję terapeutyczną: podmiot liryczny próbuje zagłuszyć nim myśli — zapewne tęsknotę i niepokój wygnańca.
Punktacja: Wskazanie dynamiki i szybkości opisanej jazdy (1 pkt); zauważenie, że krajobraz „płynie” i „ginie” pod nogami konia, co podkreśla tempo (1 pkt); wskazanie funkcji jazdy jako sposobu na zagłuszenie myśli (1 pkt). Maks. 3 pkt.

6. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Sonet ukazuje losy kobiet z haremu, których życie porównane zostało do „niedojrzałych gron” zerwanych przed czasem. Zestawienie dawnego przepychu i uciech Wschodu z obecnym stanem mogił buduje uniwersalną refleksję: żadne bogactwo ani piękno nie chronią przed przemijaniem i śmiercią.
Punktacja: Wskazanie obrazu przedwcześnie przerwanego życia/miłości (1 pkt); wskazanie kontrastu przepychu i śmierci (1 pkt); wniosek o uniwersalnym charakterze refleksji o przemijaniu (1 pkt). Maks. 3 pkt.

7. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Większość pasażerów reaguje na burzę trwogą i rozpaczą — słychać „głosy trwożnéj gromady”; jedni leżą „na pół martwi”, inni załamują ręce, żegnają się z przyjaciółmi albo modlą się, „aby śmierć odegnać”. Na tym tle wyróżnia się jeden podróżny, który siedzi „w milczeniu na stronie” i myśli: „szczęśliwy, kto siły postrada, / Albo modlić się umié, lub ma z kim się żegnać”. Nie ma więc ani wiary, ani bliskich, z którymi mógłby się pożegnać — jest zupełnie samotny wobec śmierci. Ten kontrast wpisuje się w romantyczny topos samotnej, wyobcowanej jednostki, której cierpienie jest głębsze niż lęk tłumu.
Punktacja: Wskazanie zbiorowej trwogi pasażerów wobec żywiołu (1 pkt); wskazanie odmiennej, odosobnionej postawy jednego z podróżnych wobec możliwej śmierci (1 pkt); powiązanie kontrastu z romantyczną ideą wyjątkowej, samotnej jednostki (1 pkt). Maks. 3 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Mickiewicz otwiera sonet obrazem idealnie spokojnego morza, porównanego do marzącej o szczęściu narzeczonej; na statku panuje odprężenie — „Majtek wytchnął, podróżne rozśmiało się grono”. Tercyny przynoszą jednak kontrast: jak polip, który śpi na dnie podczas burzy, a w ciszy „wywija ramiony”, tak w głębi ludzkiej myśli śpi „hydra pamiątek” — w czasie burz losu milczy, a gdy serce się uspokoi, „zatapia w niém szpony”. Spokój natury nie przynosi więc człowiekowi ukojenia, lecz budzi bolesne wspomnienia — zewnętrzna cisza kontrastuje z wewnętrznym niepokojem.
Punktacja: Wskazanie obrazu uśpionego, spokojnego morza jako tła (1 pkt); zauważenie, że w ciszy budzi się w człowieku „hydra pamiątek” — bolesne wspomnienia, które dręczą, gdy serce jest spokojne (1 pkt); wniosek o kontraście spokoju natury z niepokojem wewnętrznym, zbudowanym na analogii polipa i hydry (1 pkt). Maks. 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Pielgrzym reaguje żywiołowym zachwytem graniczącym z niedowierzaniem — góry wydają mu się tak potężne, że szuka dla nich wytłumaczenia w kategoriach mitologiczno-religijnych. Nagromadzenie pytań retorycznych pokazuje, że rzeczywisty widok przekracza możliwości racjonalnego opisu — to romantyczne doświadczenie wzniosłości natury, wobec której język ludzki okazuje się niewystarczający.
Punktacja: Wskazanie zachwytu i zdumienia jako reakcji dominującej (1 pkt); wskazanie serii pytań retorycznych jako sposobu wyrażenia niewyrażalności widoku (1 pkt); powiązanie z toposem wzniosłości gór w romantyzmie (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W „Burzy” morze jest żywiołem niszczycielskim, wywołującym trwogę i rozpacz pasażerów — „głosy trwożnéj gromady”, jedni leżą „na pół martwi”, inni modlą się lub żegnają z przyjaciółmi. W „Ciszy morskiej” to samo morze jest spokojne: „Majtek wytchnął, podróżne rozśmiało się grono”. Puenta pokazuje jednak, że spokój zewnętrzny budzi w człowieku „hydrę pamiątek”, która w ciszy „zatapia w niém szpony” — bolesne wspomnienia. Oba sonety pokazują dwie przeciwstawne twarze tego samego żywiołu — zagrożenie z zewnątrz i niepokój, który rodzi się w człowieku w czasie ciszy.
Punktacja: Wskazanie trwogi i chaosu w „Burzy” (1 pkt); wskazanie odprężenia podróżnych w „Ciszy morskiej” i ujawnionego w puencie niepokoju — „hydry pamiątek”, która budzi się, gdy serce jest spokojne (1 pkt); wniosek o dwóch przeciwstawnych sposobach doświadczania morza (1 pkt). Maks. 3 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **C**

2. (4 pkt) **1–B, 2–A, 3–D, 4–C** — po 1 pkt za parę

3. (3 pkt) **(1) oceanu; (2) zieloność; (3) powodzi** — po 1 pkt za lukę

4. (3 pkt) **(1) namaz; (2) dżamid; (3) Girejów** — po 1 pkt za lukę

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Motyw ciszy stepu pozwala podmiotowi skupić uwagę na wewnętrznym przeżyciu — nasłuchuje on tak intensywnie, że wyobraża sobie, iż mógłby usłyszeć „głos z Litwy”. Finałowy wykrzyknik „Jedźmy, nikt nie woła!” ujawnia jednak, że to złudzenie: cisza obnaża tęsknotę wygnańca za utraconą ojczyzną, silniejszą niż zachwyt nad egzotycznym krajobrazem.
Punktacja: Wskazanie, że cisza stepu pozwala podmiotowi lirycznemu wsłuchać się w siebie i przywołać tęsknotę za ojczyzną (1 pkt); interpretacja finałowego wersu jako wyznania, że mimo napięcia nikt nie zawołał, bo głos z Litwy jest tylko wyobrażeniem (1 pkt); powiązanie z sytuacją biograficzną wygnańca (1 pkt). Maks. 3 pkt.

6. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Mickiewicz personifikuje krajobraz poranny — góra „otrząsa” mgły, niwa „szumi namazem”, las się „kłania”. Poranny pejzaż zostaje zabarwiony orientalnymi skojarzeniami (namaz, różaniec chalifów), co buduje wrażenie, że sama przyroda Krymu przesiąknięta jest muzułmańską kulturą — natura i Wschód stapiają się w jeden, egzotyczny obraz.
Punktacja: Wskazanie personifikacji przyrody (góra, niwa, las jako istoty żywe) (1 pkt); wskazanie orientalnych porównań budujących egzotyczny koloryt (1 pkt); wniosek o splocie natury i kultury Wschodu w obrazowaniu (1 pkt). Maks. 3 pkt.

7. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Dominującym motywem sonetu jest przemijanie potęgi i dzieł człowieka — połamane mury dawnego zamku w Bałakławie świadczą o niegdysiejszej sile obronnej miejsca, która uległa działaniu czasu. To romantyczny topos vanitas: ruiny budowli, niegdyś groźnej twierdzy, stają się metaforą nietrwałości ludzkich dzieł wobec upływu czasu.
Punktacja: Wskazanie motywu przemijania potęgi/cywilizacji — ruiny jako ślad dawnej świetności (1 pkt); powiązanie z toposem vanitas charakterystycznym dla romantyzmu (1 pkt); odniesienie do kontrastu między dawną warownią a jej obecnym, zniszczonym stanem (1 pkt). Maks. 3 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Przyroda w „Ajudah” ukazana jest jako żywioł nieustannie zmienny i barwny — fale raz przypominają czarne szeregi, raz srebrne śniegi mieniące się tęczą. Ta dynamika i bogactwo barw budują wrażenie zachwytu podmiotu lirycznego, który z bezpiecznego miejsca na skale kontempluje potęgę i piękno morza.
Punktacja: Wskazanie dynamiki i ruchu jako cechy dominującej obrazu (1 pkt); wskazanie bogactwa barw i kontrastów (1 pkt); interpretacja zachwytu podmiotu lirycznego nad żywiołowym pięknem natury (1 pkt). Maks. 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Widok z Góry Kikineis odwraca zwykłe proporcje — morze w dole wygląda jak niebo („niebiosa leżące na dole”), a chmura pod stopami patrzących przypomina zastrzelonego piorunem ptaka-górę albo śnieżną wyspę żeglującą w otchłani („Ta wyspa, żeglująca w otchłani — to chmura!”). Człowiek stoi ponad chmurami i piorunem, a zarazem nad przepaścią, którą trzeba przeskoczyć w pędzie konia. Ten widok wywołuje poczucie własnej małości i zagrożenia wobec ogromu natury — to romantyczny obraz wzniosłości, budzącej jednocześnie zachwyt i lęk.
Punktacja: Wskazanie efektu zawrotu głowy/dezorientacji wywołanego widokiem z wysoka (1 pkt); wskazanie odwrócenia proporcji jako źródła poczucia małości człowieka (1 pkt); powiązanie z romantycznym motywem wzniosłości natury (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Przepaść jest dosłownie niebezpiecznym odcinkiem górskiej drogi, ale w warstwie symbolicznej staje się obrazem granicznego doświadczenia człowieka wobec potęgi natury i możliwości śmierci. Rada Mirzy, by „zmówić pacierz" i zaufać koniowi, pokazuje, że wobec żywiołu, którego nie da się kontrolować rozumem, jedynym ratunkiem pozostają wiara i zaufanie instynktowi.
Punktacja: Wskazanie dosłownego niebezpieczeństwa górskiej drogi (1 pkt); interpretacja przepaści jako symbolu granicznego doświadczenia, konfrontacji człowieka ze śmiercią (1 pkt); wskazanie roli wiary/zaufania jako sposobu radzenia sobie z lękiem (1 pkt). Maks. 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 29 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	27–29 pkt
dobry (4)	22–26 pkt
dostateczny (3)	15–21 pkt
dopuszczający (2)	9–14 pkt
niedostateczny (1)	0–8 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/sonety-krymskie**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.